

ФЕДАКА СЕРГІЙ ДМИТРОВИЧ

12 січня 2025 р. після важкої хвороби перестало битися серце знаного історика, журналіста, письменника і громадського діяча Закарпаття Сергія Федаки.

Народився Сергій Дмитрович 22 серпня 1964 р. у м. Маріуполь на Донеччині у сім'ї Неллі Андріївни Єрьомко та відомого літературознавця Дмитра Михайловича Федаки. В 1970 р. родина переїхала до Ужгорода, де майбутній історик проживе все своє життя. Школу закінчив із золотою медаллю (1981 р.), кілька років наполегливо намагався вступити на історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка та Московського державного університету ім. М. Ломоносова.

Згодом став студентом історичного факультету Ужгородського державного університету, в якому пройшов шлях від асистента (1989 р.) до доцента (1992—2002 рр.) і професора кафедри історії України (2003—2014 рр.), професора кафедри античності, середньовіччя та історії України домодерної доби (з 2015 р.).

Під керівництвом проф. В. Задорожного успішно захистив кандидатську дисертацію «Відкриття та першопублікація “Слова о полку Ігоревім”: історико-культурні аспекти» (Ужгородський держуніверситет, 1992 р.), а пізніше докторську на тему «Політична історія України-Русі доби трансформації імперії Рюриковичів (XII ст.)» (Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2003 р.). Таку ж назву має монографія Сергія Федаки, котра побачила світ в Ужгороді 2000 р. та в якій автор переконливо довів, що імперія Рюриковичів зазнала карди-

Цитування: Вегеш М., Віднянський С. Федака Сергій Дмитрович. *Український історичний журнал*. 2025. № 2 (581). С. 249—251.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ISSN 0130-5247. Український історичний журнал. 2025. № 2 (581)

нальної трансформації від унітарної держави через федерацію й конфедерацію до сукупності кількох окремих суверенних держав. Ґрунтовне дослідження першоджерел дозволило вченому стверджувати, що концептуальний термін «феодалне роздроблення» дуже умовний і приблизний, адже відцентрові процеси в Русі XII ст. — це реальний факт, але вони далеко не вичерпували собою всього різноманіття суспільного життя, ба більше — навіть не були визначальними, оскільки великою мірою компенсувалися одночасними доцентровими тенденціями.

Проф. С. Федака був першим закарпатським істориком, який захистив кандидатську й докторську дисертації з руської проблематики. Окремі його попередники (М. Лелекач, В. Пальок та ін.) обмежувалися лише вивченням питань входження Закарпаття до складу Київської Русі й Галицько-Волинського князівства. Рецензенти високо оцінили також монографії, науково-популярні праці дослідника «Герої Слова о полку Ігоревім» (1999 р.), «Землі і міста княжої України-Русі: Нарис історичної географії» (2002 р.), «Ми, Федір Корятович, з ласки Божої князь із Мункача...» (2017 р.), «Історія Закарпаття в персоналіях» (2019 р.).

Останні п'ять років Сергій Федака невтомно працював над авторською багатотомною «Історією України», яку цілком справедливо можна вважати головною справою його життя. Масштабність подій, кількість опрацьованих джерел, охоплений час (від кам'яного віку до наших днів) вражають. Структурно дослідження поділяється на три серії: долітописна, літописна, модерна історія. За кілька місяців до відходу автора у Вічність побачив світ 16-й том, присвячений Револуції Гідності та початку російсько-української війни. «На майбутнє, в принципі, можливе продовження багатотомника, і 17-й том: про перемогу, відбудову України та подальший її розвиток», — зізнавався С. Федака у своєму, як виявилось, останньому інтерв'ю. Йому також належать навчальний посібник «Історія України XX ст.» (1996 р.), підручник для студентів «Історія України з найдавніших часів до 1648 р.» (2014 р.).

Фахівець не обмежувався середньовічною історією Закарпаття. Його наукові інтереси охоплювали період Карпатської України, повоєнний і сучасний розвиток краю. Він автор цілої низки науково-популярних праць: «Труди і дні Карпатської України: хроніка подій» (1998 р.), «Обличчя Ужгорода» (1996 р.), «Ужгород у старовинній листівці» (2003 р.), «Хроніка Карпатської України» (2004 р.), «Августин Волошин: Коротка біографія» (2005 р.), «Стратегічні і фронтові операції Великої Вітчизняної війни на території України» (2010 р.), «Ужгород крізь віки» (2010 р.), «Сучасна Україна: портрет з натури» (2011 р.), «Перші особи: історія Закарпаття у біографіях його керівників» (2011 р.), «Ужгород: роки і люди» (2013 р.), «З історії християнства на Закарпатті» (2013 р.). Книжка С. Федаки (у співавторстві) «Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938—1939): Хронологія подій: Бібліографія» витримала три видання в Україні та Румунії (2021, 2022, 2024 рр.).

Крім того, Сергій Федака був відомим літератором, членом Національної спілки письменників України. Його перу належать збірки поезій «Дороги кохання» й «Окрушини дзеркал» (2004 р.), «Небесні суходоли» (2006 р.), прозових творів

«Яблуко від Єви» (2005 р.), «Карпатський кросворд» (2009 р.), «Валет Валентина Другета» (2010 р.). Відзначений Всеукраїнською літературною премією ім. Зореслава (2009 р.), Закарпатськими обласними преміями: ім. Ф. Потушняка (2010, 2014, 2018, 2021 рр.), педагогічною ім. А. Волошина (2008 р.), журналістською ім. М. Бабидорича (2014 р.), театральною ім. братів Є. та Ю.А. Шерегіїв (2019 р.).

Сергій Дмитрович залишив по собі багатогранну наукову, культурну, педагогічну спадщину. Світла пам'ять про нього житиме у серцях усіх, хто мав честь працювати і спілкуватися з ним...

Надійшов / Received 12.02.2025

Микола ВЕГЕШ (Ужгород)

Степан ВІДНЯНСЬКИЙ (Київ)